

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

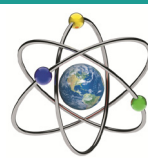
№3(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 144 sahifa,
2-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati.....	18
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	22
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari.....	30
<i>Abdullayeva Sh. H.</i>	
Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi	33
<i>Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li</i>	
Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar.....	37
<i>Abdullayeva Feruza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari	42
<i>Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi</i>	
O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi.....	49
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari	55
<i>Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li</i>	
Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish	59
<i>Kalandarova Maxliyo Aslonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish.....	63
<i>Kamalova Dilrom Olimjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot.....	68
<i>Kamolova Gavhar Akbarovna</i>	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	71
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatrovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi</i>	
Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar	74
<i>Maxkamova Laylo Majidovna</i>	
Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli	77
<i>Mengliqulova Maftuna Abdullayevna</i>	
Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri	82
<i>Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi</i>	
Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	86
<i>Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari	90
<i>Suyarov Xurshid Baxriddinovich</i>	
Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	95
<i>Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi</i>	
Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi	98
<i>Usarova Marg'uba Nazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	102
<i>Vaisova Yodgora Sardorbek qizi</i>	
Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi	106
<i>Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari	114
<i>Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna</i>	
Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish	118
<i>Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna</i>	
Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari	121
<i>Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna</i>	
Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	125
<i>Xurramov Anvar Jumanazarovich</i>	
Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure	129
<i>Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna</i>	
Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений.....	133
<i>Аслонова Гуллола Акрам кизи</i>	
Понятие эмоционально-оценочной лексики.....	137
<i>Каримбаев Ниетбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы</i>	
Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения.....	140
<i>Умарова Дильфуза Маматкуловна</i>	

OLIIY TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING UNIVERSAL VA KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Xurramov Anvar Jumanazarovich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti,

“Axborot texnologiyalari va sun'iy intellekt” kafedrasida dotsenti

ORCID: 0000-0002-2578-7503

Annotatsiya: Mazkur maqola zamonaviy ta'lim tizimida aqlli (smart) texnologiyalar fenomenini bo'lajak o'qituvchilarda universal va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish nuqtai nazaridan nazariy jihatdan tahlil qilishga bag'ishlangan. Universitet ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish o'qitish va bilimlarni o'zlashtirish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi, shuningdek, talabalar tomonidan mavjud bilim va ko'nikmalarni amaliy faoliyatda samarali qo'llashga xizmat qiladi. Maqolada aqlli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi, ularning kasbiy tayyorgarlik sifatini oshirishdagi o'rni va pedagogik kompetensiyalarni shakllantirishdagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: aqlli texnologiyalar; kompetensiya; universal kompetensiyalar; kasbiy kompetensiyalar; oliy ta'lim; reklama va jamoatchilik bilan aloqalar; tilshunoslik; axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

Abstract: This article is devoted to a theoretical analysis of the phenomenon of smart technologies in modern education from the perspective of developing universal and professional competencies of future teachers. The educational process at universities increasingly relies on innovative technologies, as their application significantly expands the possibilities of teaching and learning, while also facilitating the practical use of acquired knowledge and skills. The paper highlights the role of smart technologies in improving professional training quality and in fostering universal competencies within higher education.

Key words: smart technologies; competence; universal competencies; professional competencies; higher education; advertising and public relations; linguistics; information and communication technologies.

Аннотация: Статья посвящена теоретическому анализу феномена смарт-технологий в системе современного образования с позиций развития универсальных и профессиональных компетенций будущих учителей. Учебный процесс в высшем учебном заведении предполагает активное использование инновационных технологий, поскольку их внедрение существенно расширяет возможности преподавания и усвоения знаний, а также способствует практическому применению сформированных умений и навыков. В работе рассматривается значение смарт-технологий в формировании профессиональной готовности и универсальных компетенций обучающихся.

Ключевые слова: смарт-технологии; компетенция; универсальные компетенции; профессиональные компетенции; высшее образование; реклама и связи с общественностью; лингвистика; информационно-коммуникационные технологии.

KIRISH

Oliy ta'lim yuqori darajadagi dinamiklik bilan ajralib turadi: o'qitish va bilimlarni tekshirishning yangi usullari doimiy ravishda taklif qilinmoqda, talabalarni kelajakdagi kasbining turli jihatlarini bilan tanishtirish uchun yangi texnologiyalar joriy etilmoqda. Ta'limning bunday doimiy o'zgaruvchanlik xususiyati kelajakdagi mutaxassislarni tayyorlash darajasini voqelik, ya'ni mehnat bozori talablari hamda har tomonlama rivojlangan shaxsni tarbiyalash zarurati bilan bog'liq. Ijodiy imkoniyatlarni ochish, o'zini o'zi belgilash va o'zini o'zi anglash jarayonini yakunlash, intellektual hamda ijtimoiy moslashuvchanlik darajasini oshirish – universitet o'quv jarayonining ushbu jihatlarini Smart texnologiyalardan foydalanishni talab qiladi.

Aqlli texnologiyalar va malakalar

Avvalo, ushbu tushunchalarning qisqacha tavsifini beramiz. “SMART” – maqsadlarni belgilash va shakllantirishning taniqli hamda samarali texnologiyasidir. SMART qisqartmasi ingliz tilidagi soʻzlarning bosh harflaridan tashkil topgan boʻlib, maqsadning quyidagi xususiyatlarga ega boʻlishini anglatadi: Specific (aniqlik), Measurable (oʻlchanish imkoniyati), Attainable (erishish mumkinligi), Relevant (dolzarblik), Time-bounded (vaqt bilan chegaralanganlik). Aqlli texnologiya kundalik vazifalarni bajarish va maʼlumot almashish jarayonida kompyuter tizimlari hamda mikroprotsessorlardan foydalanishni oʻz ichiga oladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

SMART qisqartmasini ilmiy muomalaga kiritgan olimlardan biri 20-asrning iqtisodchi, publitsist, oʻqituvchi va taniqli boshqaruv nazariyotchisi Piter Druker hisoblanadi. Natijada Smart texnologiyalarni qoʻllashning turli yoʻnalishlari bosqichma-bosqich shakllandi: dastlab iqtisodiyot va menejment sohasida, keyinchalik sotsiologiya va kommunikatsiyalar yoʻnalishida, shuningdek, taʼlim tizimida.

Hozirgi vaqtda aqlli jamiyat tushunchasi shakllanmoqda, yaʼni maʼlumotli shaxslar oʻz faoliyatida ishni samarali tashkil etish, biznes va ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirish uchun eng yangi texnik vositalardan foydalanadigan yangi turdagi ijtimoiy tashkilot nazarda tutiladi. “Smart Education” iborasi ham keng qoʻllanilmoqda – bu universitetlarda (talabalar va oʻqituvchilar oʻrtasida) yangi texnologiyalarni birgalikda qoʻllash orqali oʻquv jarayonini tashkil etishga qaratilgan faoliyat birlashmasidir. Taʼkidlash joizki, Smart-texnologiyalar bugungi kunda taʼlim va kasbiy maqsadlarni amalga oshirish uchun yuqori sifatli metodik platformaga aylanib bormoqda.

Zamonaviy maʼnoda kompetensiya tushunchasining oʻziga xos jihatlarini koʻrib chiqish lozim. Keng maʼnoda kompetensiya maʼlum koʻnikmalar va xabardorlikning muayyan masalalar doirasiga mosligi sifatida talqin etiladi. Shaxsning faoliyat sohasi, individual va hatto biologik xususiyatlariga qarab kompetensiyaning turli turlari mavjud. Mazkur maqola doirasida kasbiy kompetensiyaga alohida eʼtibor qaratiladi – bu mavjud nazariy va kognitiv tajribani amaliyotda qoʻllash, turli vazifalarni bajarish hamda kasbiy muammolarni hal etish qobiliyatidir.

Pedagogikadagi universal kompetensiyalar oʻz-oʻzini tashkil etish, oʻz-oʻzini nazorat qilish, mustaqillik, oʻzini oʻzi boshqarish va oʻz taqdirini oʻzi belgilash kabi sifatarni oʻz ichiga oladi. Asos sifatida bilim hamda undan foydalanish qobiliyati, yaʼni hamkorlikka tayyorlik va oldindan belgilangan maqsad hamda kutilayotgan natijalarga yoʻnaltirilgan koʻp qirrali oʻzaro taʼsir muhim ahamiyat kasb etadi. Kompetensiya pedagogik kontekstga ega boʻlib, xulq-atvor va axloq normalarini faollashtiradi hamda shaxsning turli vaziyatlarda oʻz mahorat va qobiliyatlarini safarbar etish imkonini beradi.

Kompetensiyaning psixologik jihati insonning kommunikativligi, refleksivligi va oʻzini oʻzi anglash qobiliyati bilan bogʻliq. Shu bois kompetensiya koʻp qirrali boʻlib, motivatsiya, sotsializatsiya, xatti-harakatni oʻz-oʻzini boshqarish va ijodkorlik bilan uzviy aloqada namoyon boʻladi.

E.D. Dneprovanning taʼkidlashicha, mazkur tushuncha oʻquvchi yoki talabaning muammolarni hal etishda bilim va koʻnikmalarni amaliy qoʻllashga tayyorligini ifodalaydi.

E.F. Zeer esa kompetensiyaning oʻqitiladigan fanlar bilan kasbiy vazifalar oʻrtasidagi tafovutni kamaytiruvchi psixologik-pedagogik taʼlim sifatida izohlaydi. U kompetensiyaning tarkibiy elementlari sifatida oʻz-oʻzini tashkil etish, mustaqillik, oʻzini oʻzi boshqarish, refleksiya va oʻzini oʻzi belgilashni koʻrsatadi.

J.V. Rasskazova va E.N. Solovova fikriga koʻra, har qanday kompetensiya bilim va undan foydalanish qobiliyatiga asoslanadi, biroq u hamkorlik va oʻzaro taʼsir jarayonida psixologik tayyorgarlik hamda muayyan axloqiy munosabatlar mavjudligi bilan ajralib turadi.

Asosiy (universal) kompetensiyalar quyidagilarni oʻz ichiga oladi:

- axborot kompetensiyasi – axborot bilan ishlashga tayyorlik;
- kommunikativ kompetensiya – boshqa shaxslar bilan samarali muloqot qilishga tayyorlik;
- kooperativ kompetensiya – hamkorlikda faoliyat olib borishga tayyorlik;
- muammoli kompetensiya – muammolarni hal etishga tayyorlik.

Universal kompetensiyalarning ahamiyati talabalarning kognitiv qiziqishlarini kengaytirish, zarur maʼlumotlarni tahliliy umimlashtirish koʻnikmalarini shakllantirish, tanlangan kasbiy soha boʻyicha bilim darajasini oshirish hamda muloqot madaniyatini rivojlantirishda namoyon boʻladi. “Universal” atamasi ushbu sifatning kundalik hayotda ham, professional faoliyatda ham zarur ekanligini anglatadi.

“Tilshunoslik” va “Reklama hamda jamoatchilik bilan aloqalar” yoʻnalishlarida tahsil olayotgan talabalarning kasbiy va universal kompetensiyalarini rivojlantirish universitet oʻquv jarayonida Smart texnologiyalarni qoʻllash asosida amalga oshirilmoqda. Taʼlim tizimida uzoq yillardan buyon qoʻllanib kelinayotgan axborot-kommunikat-

siya texnologiyalari bugungi kunda boshqa innovatsion o'qitish usullari bilan uyg'unlashmoqda. Oliy ta'limning axborot maydoni yangi ta'lim texnologiyalarini joriy etish orqali kengaymoqda.

B.A. Abdurahmonov ta'kidlashicha, ta'lim jarayonini AKTdan foydalanish asosida muvofiqlashtirish murakkab jarayon bo'lib, mazkur qiyinchiliklar vaqt o'tishi bilan yanada ortib bormoqda, ba'zan global kompyuter tarmog'ida norasmiy ta'lim jamoalarini shakllantirish yoki "haqiqiy" ta'lim muassasalarini "virtual" muassasalarga almashtirish kabi holatlar yuzaga kelmoqda. Natijada o'quv jarayonida va talabalarning kompetensiyalarini shakllantirishda Smart texnologiyalar konseptual asosga ega bo'lib bormoqda.

Masalan, tilshunos talabalar yoki PR mutaxassislarini Smart texnologiyalar asosida tayyorlash plazma panellar, interfaol doskalar, Smart displeylar, ekranlar va internet tarmog'iga doimiy ulanish imkoniyatlari orqali amalga oshirilmoqda. "Tilshunoslik" yo'nalishida o'quv jarayoni ko'pincha multimedia globusidan foydalanish bilan boyitiladi, bu esa Yerning nafaqat statik tasvirlarini, balki real vaqt rejimidagi dinamik o'zgarishlarni ham namoyish etish imkonini beradi. Mamlakatlar va qit'alar miqyosidagi ob-havo ma'lumotlaridan tortib yangi madaniy obyektlargacha bo'lgan jarayonlar interfaol tarzda taqdim etiladi.

Bugungi kunda ta'lim dasturlari har bir mashg'ulotga zamonaviy texnologiyalarni majburiy integratsiya qilish asosida ishlab chiqilmoqda. Smart displey bilan ishlash ko'nikmalari yangilanib, turli murakkablik darajasidagi ma'lumotlarni tezkor yuklab olish, tahlil qilish va guruh hamda individual topshiriqlarni samarali bajarish imkoniyati yaratilmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi aralash (miqdoriy va sifat) yondashuv asosida tashkil etildi. Ma'lumotlar oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan bo'lajak o'qituvchilar ishtirokida o'tkazilgan so'rovnoma, diagnostik testlar va kuzatuv natijalari orqali to'plandi. Universal va kasbiy kompetensiyalarni aniqlash maqsadida kompetensiyaviy indikatorlar asosida tuzilgan baholash mezonlari qo'llanildi. Raqamli ta'lim muhitidan foydalanish samaradorligini o'lchash uchun tajriba va nazorat guruhlarini shakllantirilib, o'quv jarayonida Smart texnologiyalar integratsiyasi sinovdan o'tkazildi. Olingan ma'lumotlar statistik tahlil usullari, jumladan, foiz ko'rsatkichlari, o'rtacha qiymat va taqqoslama analiz orqali qayta ishlanib, natijalar dinamikasi aniqlashtirildi. Sifat tahlili doirasida ishtirokchilarning refleksiv fikrlari kontent-analiz asosida umumlashtirildi hamda raqamli transformatsiya sharoitida kompetensiyalarning rivojlanish tendensiyalari aniqlab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tilshunos-tarjimonlar va gidlarni tayyorlash bugungi kunda lingafon laboratoriyalaridan foydalanish tufayli ancha yengillashmoqda: ushbu tizim grammatika hamda talaffuzning nozik jihatlarini o'rgatish jarayonini axborotlashtiradi, chunki u har qanday mavzuni vizual tarzda taqdim etish imkonini beradi – masalan, tilning video variantlari yordamida yoki ona tilida so'zlashuvchi bilan Skype aloqasini tashkil etish orqali. Bilimlarni tekshirish interfaol doskalar yordamida ham amalga oshiriladi – grammatik testdan o'tish yoki leksik bilimlarni nazorat qilish jarayoni soddalashtiriladi. To'g'ri talaffuzni shakllantirish audio va video resurslarsiz deyarli mumkin emas: universitetlararo videokonferensiyalar muntazam tashkil etilib, ma'ruzachilar nutqining ravshanligini saqlagan holda masofaviy muloqotni ta'minlaydi.

"Ta'lim jarayonini bog'lovchi asosiy element – faol ta'lim mazmuni bo'lib, uning asosida vaqt va makon chegaralarini bartaraf etishga imkon beradigan yagona axborot omborlari yaratiladi". Tilshunoslar yoki reklama va jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha menejerlarni tayyorlash jarayonida yuzaga keladigan muammolarni har doim ham elektron ta'lim texnologiyalari yordamida hal etish mumkin emas, biroq "aqlli ta'lim" tushunchasi multimedia texnologiyalarining moslashuvchanligi va keng qamrovliligi bilan tavsiflanadi. Shu asosda bo'lajak tilshunoslarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish haqida so'z yuritish mumkin – ularning chet tilini bilish darajasi va tarjima usullari videoseanslar orqali doimiy yangilanadi, turli saytlarga murojaat qilish hamda interfaol ekran va aqlli displeylar yordamida amaliy topshiriqlarni bajarish imkoniyati yaratiladi. Universal kompetensiyalarga kelsak, Smart texnologiyalar kommunikativ, axborot va muammoli kompetensiyalarni rivojlantiradi, chunki video tizimlar va interfaol doskalar orqali zarur ma'lumotlarni olish jarayoni sezilarli darajada tezlashadi.

Shunday qilib, Smart texnologiyalardan foydalanish talabalarning uzluksiz o'zini o'zi rivojlantirish imkoniyatini kengaytiradi va universitetning ta'lim muhiti bosqichma-bosqich Smart muhitga – klassik va zamonaviy usullarni uyg'unlashtirgan, moslashuvchan va keng qamrovli o'quv maydoniga aylanmoqda. Aqlli texnologiyalar analitik kompetensiyani, ya'ni murakkab savollarga javob izlashda mantiqiy yondashuvni, shuningdek, innovatsiyalarga ochiqlikni rivojlantiradi. Tilshunoslar hamda reklama va jamoatchilik bilan aloqalar sohasidagi mutaxassislar uchun mazkur kompetensiyalar alohida ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda aqlli texnologiyalar bosqichma-bosqich ta'lim innovatsiyalarining asosiga aylanib, o'quv jarayonining turg'unlik holatiga o'tishining oldini olmoqda.

Shuni ta'kidlash lozimki, Smart konsepsiyasi ta'lim sohasida tabiiy ravishda shakllandi: professional faoliyat va shaxsiy hayotni yengillashtiruvchi turli gadgetlar (smartfon, aqlli uy, aqlli avtomobil, smart doska – interfaol intellektual elektron doska, aqlli qattiq disk, o'z-o'zini diagnostika qiluvchi kompyuter tizimlari)ni joriy etish orqali. Biroq mazkur qurilmalar Smart konsepsiyasi ta'sirida o'z imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirib, ta'lim muhitini rivojlantirish jarayoniga faol ta'sir ko'rsatdi – natijada bilimlar, axborot texnologiyalari va ularning amaliy qo'llanilishining yaxlit maydoni shakllandi.

“Reklama va jamoatchilik bilan aloqalar” yo'nalishida talabalarni o'qitish Smart hujjat kameralari yordamida amalga oshiriladi, ular pochta orqali olingan, skanerlangan yoki chop etilgan har qanday faylni ko'rish imkonini beradi. Kamera ob'ektning eng kichik shriftlari va detallarini aniqlab, turli miqyosda – kichik guruhlar hamda katta auditoriyalar uchun – namoyish eta oladi. Natijada talabalarda hamkorlik qilish, muammolarni hal etish, qaror qabul qilishda mustaqillik va o'zini o'zi nazorat qilish kabi ko'nikmalar shakllanadi. PR-menejerlar va tilshunoslarni tayyorlash interfaol jihozlar (Smart Board interfaol doskalari, Sympodium interfaol displeylari) yordamida amalga oshiriladi. Bu ma'ruzachiga nutq jarayonida to'g'ridan-to'g'ri taqdimot qilish, muhim misollar va faktlarga urg'u berish imkonini yaratadi.

Interfaol smart doskalarda maxsus marker yordamida yozish, o'quv materialini namoyish etish, ekrandagi tasvir ustida yozma izoh berish mumkin. Shu bilan birga, Smart Board interfaol doskasida yozilgan barcha ma'lumotlar talabalarga uzatiladi, magnitli tashuvchilarda saqlanadi, chop etiladi yoki darsda ishtirok etmagan talabalarga elektron pochta orqali yuboriladi. Ma'ruza davomida yaratilgan o'quv materiali o'rnatilgan video-registrator yordamida yozib olinadi va keyinchalik takroran namoyish etilishi mumkin. Interfaol doskalarning imkoniyatlari Smart Notebook, Bridgit va SynhronEyes dasturiy ta'minoti yordamida amalga oshiriladi. Har bir dastur o'z funksional imkoniyatlariga ega: Smart Notebook matn va ma'lumotlar bilan ishlashni tashkil etadi, Bridgit masofaviy taqdimotlarni sharhlar bilan o'tkazish imkonini beradi, SynhronEyes esa talabalarining faoliyatini nazorat qiladi, test natijalarini aks ettiradi hamda umumiy doskadan materiallarni uzatishni ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umumiy xulosa qilib aytganda, universitetdagi o'quv jarayoni kasbiy va universal kompetensiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan holda ijodiy xarakter kasb etmoqda. Aqlli texnologiyalar bilimga qiziqish va uni egallash motivatsiyasini oshiradi, ijodiy fikrlashni shakllantiradi hamda bir muammoni hal etishning turli usullarini taklif qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Ta'limdagi yangi texnologiyalar bugungi kunda hatto 10–15-yil avvalgi davrga nisbatan ancha tez sur'atlarda rivojlanmoqda, bu esa tajriba, ma'lumot, bilim va kasbiy ko'nikmalar almashuvining ahamiyatini yanada oshiradi.

Jamiyat ehtiyojlariga mos ravishda tilshunos yoki PR-menejer kabi mutaxassislarni tayyorlash jarayoni Smart konsepsiyasi asosida amalga oshirilmoqda. Mazkur kasbiy sohalar intellektual va ijodiy faoliyatni, kommunikativ moslashuvchanlikni hamda mantiqiy fikrlashni talab etadi. Ushbu kompetensiyalar Smart muhitda samarali rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Абдрахманова Б.А. Смарт-технологии в образовании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zkoipk.kz/b2/369-conf.html> (дата обращения: 22.04.2018).
2. Smart [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mental-skills.ru/dict/Smart/> (дата обращения: 22.04.2018).
3. Smart-технологии в высшем образовании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://library.fa.ru/exhib.asp?id=199> (дата обращения: 21.04.2018).
4. Smart-технологии изменяют систему образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.trainings.ru/library/education_experience/?id=14024 (дата обращения: 21.04.2018).
5. Xurramov A.J. The use of digital technologies in education: strategies for enhancing effectiveness // Proximus Journal of Sports Science and Physical Education. – Germaniya, 2025. – № 10.
6. Xurramov A.J., Dusboyev S.M. Masofaviy ta'lim va raqamli texnologiyalar // “Turkiy tilli xalqlar tarixi, ilm-fan, madaniyati, tili va ijtimoiy-iqtisodiy hamkorlik istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plami. – T.: “Fan va texnologiyalar nashriyot-matbaa uyi”, 2025. – 392 bet.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.